

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นเมือง การเปิดรับข่าวสารและความทันสมัย ในบทนี้จะเสนอแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น

1.1 ส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นเมือง

1.2 ส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

1.3 ส่วนที่เกี่ยวกับความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1) แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความเป็นเมือง

ความเป็นเมืองหรือกระบวนการขยายตัวของเมืองนั้นมีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กันดังนี้คือ

Mishra¹ อธิบายกระบวนการความเป็นเมืองว่าเป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมือง การเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเกษตรกรรมมาสู่อาชีพค้าขายวิถีชีวิตในเมืองและ

¹Vishwa Mohan Mishra. Communication and Modernization in Urban Slums. Op.cit.,p.2

การหลุดพ้นจากการดำเนินชีวิตตามแบบชนบทมาสู่ชีวิตในเมือง ฉะนั้นการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นเมือง จึงจำเป็นห้องศึกษา

1. การย้ายถิ่นที่อยู่จากชนบทไปสู่เขตเมือง
2. การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรม ไปเป็นอุตสาหกรรม
3. การเปลี่ยนแปลงจากความเป็นชนบทไปเป็นคนเมือง โดยเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม และวิถีชีวิตจากลักษณะชนบทไปเป็นลักษณะในเมืองทั้งหมดตั้งแต่การแต่งกาย การบริโภค การหาความสนุกสนาน การรับข่าวสาร การทำงาน ฯลฯ

Broom และ Selznick¹ เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ก็คือความแตกต่างในด้านจำนวนและความหนาแน่นของประชากร Broom และ Selznick ได้อธิบายลักษณะของสังคมเมืองตามที่มีผู้เขียนไว้ดังนี้คือ

U.S Bureau of Census กำหนดว่า "เมือง" จะต้องมีจำนวนประชากรอย่างน้อย 2,500 คน และจะต้องมีประชากรอยู่รอบ ๆ เขตเมือง (urban fringe) ไม่น้อยกว่า 50,000 คน

แต่ละประเทศได้กำหนดความหมายของคำว่า "เมือง" ความขนาดและจำนวนประชากรไว้ต่าง ๆ กันคือ

ประเทศญี่ปุ่น "เมือง" คือบริเวณชุมชนหนาแน่นในเขตเทศบาล ที่มีความหนาแน่นไม่น้อยกว่า 4,000 คน หรือตารางกิโลเมตร

ประเทศฝรั่งเศส กำหนดว่า "เมือง" คือบริเวณชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 2,000 คนขึ้นไป และมีบ้านเรือนที่ปลูกห่างกันไม่เกิน 200 เมตร

ประเทศอิสราเอล "เมือง" คือบริเวณศูนย์กลางประชาชนที่มีประชากร

---

¹Broom and Selznick, Sociology : A Text with Adapted Reading. 5th edition. (New York : Harper and Row, n.d.), p.514.

สำหรับคำว่า "เมือง" ในประเทศไทยเรามีได้กำหนดแน่นอนว่าจะต้องมีจำนวนประชากรเพียงใด แต่อาจอนุมานตามเทศยึกศุหิว่า เมืองคือท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล¹

Hope Tisdale² กล่าวว่า "เมือง" นอกจากจะหมายถึงขนาดหรือจำนวนและความหนาแน่นของประชากรแล้ว ยังหมายถึง การขยายตัวทางด้านพื้นที่ Tisdale เห็นว่ากระบวนการเป็นเมือง เกิดขึ้นได้ ๒ วิธีคือ

1. โดยยี่จำนวนชุมชนที่หนาแน่นเพิ่มมากขึ้น
2. โดยชุมชนที่มีอยู่ เพิ่มความหนาแน่นมากขึ้น

Reiss³ เห็นว่า การที่นักสังคมวิทยาได้กำหนดความหมายของเมืองจากคุณลักษณะในด้านขนาด และความหนาแน่นของประชากรแค่เพียงอย่างเดียว ไม่เป็นการเพียงพอ สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบด้วย คือสิ่งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในสังคมเมือง เช่น บุคคลลักษณะที่ทันสมัย มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูง เป็นต้น

Cousins and Nagpaul⁴ กล่าวว่า ความเป็นเมืองไม่ได้หมายความเฉพาะการรวมตัวกันอยู่ในด้านที่อยู่อาศัย แต่ยังหมายถึงคุณลักษณะต่อไปนี้คือ.-

¹ อดุลย์ หัมประยูร, สังคมวิทยาสานบทและเมือง (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2523), หน้า 15

² Hope Tisdale, "The Process of Urbanization," Social Forces 20 (March , 1942)p.311-16

³ Consult A.J. Reiss Jr., "Urbanism", in Dictionary of the Social Sciences. Edited by Julius Gould and William L Kolb (New York : Free Press , 1969), pp.738-39.

⁴ Albert N.Cousins , Hans Nagpaul. Urban life : The Sociology of Cities and Urban Society (New York : John Wiley & Sons, Inc , 1979)p,12.

1. การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง การเพิ่มจำนวนผลผลิต การพัฒนา
การในด้านขนส่ง และสื่อสารมวลชน

2. แนวโน้มของสังคมที่เลื้อ้อำนวยต่อการพัฒนา โดยองค์กรในสังคมที่มั่นคง
และทรัพยากรทางด้านมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ

3. มีการเลื่อนชั้นทางสังคม (mobility) โดยคนในสังคมนั้นมีโอกาส
ที่จะก้าวหน้าขึ้นในด้านอาชีพของตน (occupational mobility)

วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ¹ อธิบายความหมายของควายเป็นเมือง ว่าเป็นกระบวนการ
การทางสังคมและประชากรอย่างหนึ่ง ที่มีมนุษย์มารวมกันอยู่ในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ทนนานขึ้น
โดยคนเหล่านั้นมีชีวิตอยู่อย่างคนเมือง วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ เห็นว่าเมืองมีลักษณะที่สำคัญ
๑ ประการด้วยกันคือ

1. เป็นเขตซึ่งมีประชากรจำนวนมากพอสมควร ซึ่งจำนวนนี้แล้วแต่จะตกลงกันว่า
ประเทศใดจะใช้จำนวนเท่าใดเป็นเกณฑ์

2. ประชากรที่อยู่ในเขตนั้นจะต้องมีชีวิตอย่างคนในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
อาชีพของคนส่วนใหญ่จะต้องไม่ใช่อาชีพทางเกษตรกรรม

3. ชุมชนนั้นต้องมีหน่วยงานในการดำเนินการปกครองของตนเอง เช่น เทศบาล
พิศวง ธรรมสันตา² กล่าวว่า ลักษณะทางสังคมวิทยาของเมืองต้องประกอบด้วย
ลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

¹วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ., รวบบทความทางวิชาการของสถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาฯ เอกสารวิจัยหมายเลข 26 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
2522), หน้า 14

²พิศวง ธรรมสันตา , สังคมวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์ , 2523) , หน้า 115 - 116

1. มีประชากรหนาแน่นและเป็นศูนย์กลางของควายเจริญ ซึ่งเป็นแรงดึงดูดชาวชนบท ให้เคลื่อนย้ายมาสู่เมืองหรือ เขตอุตสาหกรรม เมืองจึงมีการขยายตัวทางด้านพื้นที่ และ ประชากรในระยะเวลาดังกล่าวเร็ว

2. มีการใช้เทคโนโลยีทางอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการพัฒนา เครื่องยนต์กลไกเพื่อ ผลิตสินค้าจำนวนมาก จึงต้องการแรงงานด้านเทคนิคในการทำงานอุตสาหกรรม การประกอบ อาชีพจะเป็นรูปของการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอาชีพ

3. ความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวเมือง เป็นแบบทางการตามหน้าที่การงาน (formal relations) และตามชั้นทางสังคม (social class) มากกว่าเป็นความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ (the kinship) บทบาทของชาวเมืองถูก จำกัดขอบเขตไว้ด้วย อาชีพและชั้นทางสังคมของตน จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ฉาบฉวยและปราศจาก ความจริงใจ

4. สถาบันการปกครอง มีการกำหนดอาณาเขตแน่นอนและมีการดำเนินการอย่างมี ระบบแบบแผนมากกว่าระบบครอบครัว การปกครองบังคับบัญชาแก่คนจำนวนมากต้องการความ มีเหตุผล เพราะผู้คนจำนวนมากมาจากท้องถิ่น และเผ่าพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม จึงต้องใช้การปกครองและเศรษฐกิจเป็นระบบราชการ (bureaucracy) เจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการจากสถาบันส่วนราชการ เป็นฝ่ายบริหาร และประสานงานการปกครองในเขต เมือง และมีการกำหนดควายเป็นชาติ (the nation state) เพื่อให้ชาวเมืองเกิด ความรู้สึกรวมเป็นหน่วยเดียวกับทางการเมือง และแสดงความจริงรักภักดีต่อชาติหรือสังคมของ ตน

5. ระบบเศรษฐกิจเส้นทางการค้าขายและธุรกิจ (a system of trade and commerce) เพราะเมืองเป็นชุมชนที่รวมสินค้าและบริการจากเขตหรือภูมิภาคอื่นไว้เมืองเป็นศูนย์กลางการ แลกเปลี่ยนและแปรรูปผลิตผลต่าง ๆ

6. ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ มีคุณค่าต่อชาวเมืองมาก ชาวเมืองดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลาง ความเฟื่องฟูทางวัตถุ (materialism) จึงต้องมีความสนใจทางวิทยาศาสตร์ที่ยึดหลัก เหตุผลและพรกรวิทยา

7. การศึกษาทางสื่อสารมวลชน (mass education) เมืองต้องการผู้มีความรู้ การสื่อสารมวลชนจะช่วยฝึกชาวเมืองให้มีทักษะและเทคนิคทางอาชีพ และสร้างกฎเกณฑ์ของ ความศรัทธาศีลธรรม และความจงรักภักดีต่อชุมชน

8. การดำเนินงานและเทคนิคที่มี เหตุผล (rational technology) ชาวเมืองประกอบการต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยี และหลักการทางวิทยาศาสตร์มากกว่ายึดธรรมเนียม วัณธรรม

จากความหมายเรื่องความเป็นเมืองสามที่ขยาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นเมืองหมายถึง การขยายตัวในด้านขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม บุคลิกภาพของคน ฯลฯ ซึ่งแตกต่างไปจากชนบท ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดต่าง ๆ นี้ เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องระดับความเป็นเมือง

1.2 การเปิดรับข่าวสาร

ทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร คือกระบวนการในการเลือกรับ¹ (Selectivity process) ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ คือ การเลือกเปิดรับ (Selective exposure) อันเป็นการเลือกรับสื่อและข่าวสารตามความสนใจและความต้องการ เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของบุคคล การเลือกสนใจข่าวสาร (Selective attention) หมายถึง การเลือกสนใจข่าวสารที่ตรงกับความต้องการ การเลือกคิดหรือรับรู้ (Selective perception) หมายถึงการเลือกตีความข่าวสารให้ตรงกับความต้องการของตน และการเลือกจำ (Selective retention)

หมายถึงการเลือกจำในสิ่งที่ตนต้องการจะจำและลืมในสิ่งที่ตนต้องการจะลืม

เกี่ยวกับขั้นตอนในการรับสื่อนี้ Schramm² อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสาร จะมีแนวโน้มที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับเหตุผลในการที่มนุษย์เลือกสนใจหรือตั้งใจรับข่าวสารอย่างไรจากสื่อใด นั้น มีนักวิชาการหลายคน มีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้คือ.-

¹ Joseph T Klapper, The Effect of Mass Communication (New York : The Free Press , 1960) p.5

² Wilbur Schramm. Men , Messages and Media : A look at Human Communication (New York : Harper & Row Publisher , 1973), p.200

Friedson¹ และ Riley and Flowerman² เห็นว่า แรงจูงใจที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคมจะเป็นสิ่งที่ย่อยกำหนดความสนใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของบุคคล เพราะฉะนั้นการที่บุคคลแสวงหาข่าวสารและสนใจเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ก็เพื่อสนองต่อความหิวกระหายของคน ปรากฏการณ์นักวิชาการหลายท่าน เช่น Merton³, Berelson⁴, Wright⁵ และ Maples, Berelson and Bradshaw⁶ ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็น "พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร" (news seeking behavior) นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่าผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้นย่อมเป็นไปหาชมตามาตและสถานการณ์ในสังคมของผู้รับสารและเหตุผลในการรับข่าวสารก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

¹Eliot Friedson, "Communication Reserch and the Concept of the Mass", In American Sociological Review Vol.18,1953,p.313-17.

²Matilda Riley and Samuel Flowerman, "Group Relations as a Variable in Communication Research", "American Sociology Review Vol. 16,1951,pp. 174-180

³Robert Merton, Social Theory and Social Structure (New York: The Free Press,1949), pp.406-409.

⁴Bernard Berelson, "What 'Missing the Newspaper' means" In Communication Research", 1948-1949. ed. Paul Lazarsfeld and Frank Stanton, (New York : Harper and Row,1949),p.119.

⁵Charles Wright, "Functional Analysis and Mass Communication", Public Opinion Quarterly, Vol.24,1960,p.605-620

⁶Douglas Maples, Bernard Berelson and Franklyn Bradshaw. "Anticipated Communication and Mass Media Information-Seeking", by Charles K Atkin, Public Opinion Quarterly Vol.36, No.2,pp.188-199.

Riley and Kiley¹ วิจัยพบเหตุผลในการเปิดรับสื่อในลักษณะคล้าย ๆ กันว่า เด็กมักชอบฟังเรื่องราวผจญภัยทางวิทยุ ทั้งนี้เพราะดึงดูดการนำเรื่องที่ได้ฟังเป็นแนวทางการสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนของตน

Lazarsfeld , Berelson and Gaudet² ศึกษาพบว่าผู้นำการความคิดเห็นทางการเมืองจะสนใจ เปิดรับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าชาวอื่น ๆ

Rao³ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารในหมู่บ้านสองหมู่บ้านของอินเดีย โดยศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. ศึกษาแหล่งสาร ว่าแหล่งสารรับข่าวสารจากสื่อใดบ้าง
2. ศึกษาระดับของข่าวสารที่เลือกรับ คือ ศึกษาว่าข่าวสารที่รับนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมในระดับใดบ้างเช่น ระดับจังหวัด , ระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ
3. ศึกษาความสามารถในด้าน การนำข่าวสารและความคิดใหม่ไปใช้ เพื่อทราบ ว่าหลังจากการรับข่าวสารแล้ว ผู้รับข่าวสารได้รับรู้ในสิ่งใหม่ ๆ หรือทำให้เปิดตัวเองกว้างขวางขึ้นหรือไม่

¹Matelda Riley and John Riley, "A Sociological Approach to Communications," Public Opinion Quarterly (Vol.15,1951) pp.445-460.

²Paul Lazarsfeld , Bernard Berelson and Hazel Gaudet , The People's Choice (New York : Columbia University Press,1948), p.51 .

³V Lakshmana Rao , Communication and Development : A Study of Two Indian Village (Minneapolis , University of Minnesota press,1966) ,p.75..

1.2 ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น

ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่นนั้น มีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างกว้างขวาง Lerner¹ นักสังคมวิทยาผู้นำในการศึกษาทางด้านนี้ ได้ให้คำจำกัดความไว้พอสรุปได้ ดังนี้คือ

1. ความสามารถในการปรับตัวเองในสภาพการณ์ใหม่ ๆ
2. ความสามารถในการคาดคะเนบทบาทของผู้อื่น
3. ความสามารถในการปรับปรุงระบอบความรู้สึคนึกคิดภายในตัวเอง
4. เป็นการ เปลี่ยนแปลงความรู้สึก
5. เป็นความสามารถทางด้านจิตวิทยาขั้นสูง

สรุปทั้งหมดก็คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะสวมบทบาทของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความทันสมัยมากกว่าหรือมีสถานภาพสูงกว่าผสม

Sullivan² กล่าวว่า ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น คือ รูปแบบของการสื่อสารแบบหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาพูด และภาษาเขียน (nonverbal) แต่สามารถสร้างความสัมพันธ์และเข้าใจกันได้ เช่น ความเข้าใจกันระหว่างมารดาและทารกเป็นต้น

¹Daniel Lerner, The Passing of Traditional Society.
Op. cit.p.412

²Harry Stack Sullivan. The Interpersonal Theory of Psychiatry eds. by Helen Swick Perry and Mary Ladd Gawel
(New York : Norton , 1953),p.79

Freud¹ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาวิเคราะห์ที่มีชื่อเสียงกล่าวว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น" เป็นวิธีการหนึ่งของการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ ซึ่งความเข้าใจนี้มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่คล้ายคลึงกัน (similarity) กล่าวคือ คนที่มีความรู้สึกคล้ายคลึงกับคนอื่นยากจะเข้าใจคนอื่นได้มาก ส่วนคนที่มีความรู้สึกคล้ายคลึงกับคนอื่นน้อย จะเข้าใจคนอื่นได้น้อย

นักจิตวิทยาอีกผู้หนึ่งคือ Schachtel² อธิบายว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น" เป็นการเรียนรู้ซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่เด็ก โดยที่เด็กจะพยายามทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียงกับตน ซึ่งในระยะแรกจะใช้ความรู้สึกที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อม (proximity senses) เช่น การชิม ได้กลิ่น สัมผัส ทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม ความรู้สึกเช่นนี้ จะทำให้เด็กเริ่มมีความรู้สึกมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง วัฒนธรรม และสังคม Schachtel เชื่อว่าวัฒนธรรมมีส่วนช่วยเร่งให้เกิดความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น และในการเสริมสร้างภาพพจน์ของสิ่งต่าง ๆ

Rogers³ อ้างถึง ข้อเขียนของ Stewart and Hoult ว่า ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คนที่แยกตัว เองออกจากสังคมจะมีระดับความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นต่ำ ทั้งนี้เพราะขาดความสามารถในการรับรู้บทบาทของผู้อื่น ที่แตกต่างไปจากตน ผู้ที่อยู่ในสังคมที่สมัยใหม่กว่าและสลับซับซ้อนกว่าจะมีความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นมากกว่า เพราะคน

¹Sigmund Freud, "The Unconscious," in The Standard Edition. Vol 14. ed. by James Strachey. (London : Hogarth Press, 1957), p.169

²Ernest G Schachtel, Metamorphosis (New York : Basic Book , 1959) p.?

³Everett M Rogers and Lynne Svenning, Op.cit., p.202

ในสังคมสมัยใหม่สามารถที่จะสงบบทบาทได้หลายบทบาท ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ และบทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทที่มีสถานภาพสูงต่ำแตกต่างกัน แต่ที่น่าสังเกตก็คือคนในสังคมสมัยใหม่ ยังมีความสามารถในการคาดคะเนบทบาทที่สูงกว่า ได้ดีกว่าบทบาทที่ต่ำกว่า ฉะนั้นสภาพแวดล้อมทางสังคมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น

Buber¹ กล่าวว่า ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น หมายถึงความสามารถที่จะผสมกลมกลืนความรู้สึกของเราให้เข้ากับความรู้สึกของคนอื่นและความรู้สึกนี้ไม่หยุดยั้ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

Mead² อธิบายความหมายของความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น โดยเน้นลักษณะทางด้านสังคมวิทยา และการสื่อสารระหว่างบุคคล Freud และ Mead ช่วยอธิบายให้เราเข้าใจถึง ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น ซึ่งเป็นเสมือนตัวเชื่อมจุดสมมติทางด้านตัวบุคคลและประสบการณ์จากสังคมภายนอก แม้ทั้ง Freud และ Mead เน้นในลักษณะที่แตกต่างกัน Freud อธิบายในแง่ของฟังก์ชันจิตวิเคราะห์ โดยพยายามชี้ให้เห็นความสามารถทางจิตที่จะผสมผสานกันระหว่างการรับรู้ของตัวเองและของคนอื่น รวมทั้งพฤติกรรมในการเลียนแบบคนอื่น ส่วน Mead อธิบายความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นว่าหมายถึง กระบวนการในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น Mead เห็นว่าความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นนี้มีความหมายเช่น เกี่ยวกับการสวมบทบาท (role-taking) อันเป็นกระบวนการปฏิกริยาทางสังคม (social interaction)

¹ Martin Buber, Between Man and Man Translated by Ronald Gregor Smith (New York : Macmillan , 1948), p.97

² George Herbert Mead Mind , Self and Society. ed. by Charles W, Morris, (Chicago : University of Chicago Press , 1934), p. 299 .

ซึ่งมีความจำเป็นต่อบุคลิกภาพของคุณ เพราะเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง และปรับตนเองให้เข้ากับคนอื่นในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการสื่อสารขั้นมูลฐานของคุณ ที่สามารถนำมาเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และอื่น ๆ ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นนี้เป็น เทคนิคซึ่งทำให้คนเราเรียนรู้วิธีการที่จะเข้ากับคนอื่นว่าควรทำอย่างไร

นอกจากนั้น Mead ได้อธิบายความหมายของ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น" โดยใช้คำว่า "the generalized other" ซึ่งหมายถึง ความเข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเอาความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองไปอธิบาย แนวความคิดของ Mead ในเรื่องนี้กลายเป็นรากฐานของทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น อันหนึ่งที่เรียกว่า "The role-taking theory of empathy" ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

Couto¹ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาสังคมที่ได้รับอิทธิพลจาก Mead กล่าวถึง "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ว่าหมายถึง การที่บุคคลพยายามแสวงหาทำเป็นคนอื่นและพยายามเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น สร้างจินตนาการเกี่ยวกับคนอื่น เพื่อจะได้มองเห็นภาพและเข้าใจพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลนั้นได้

Murphy² เห็นว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" คือความสามารถของบุคคลคนหนึ่งที่จะเข้าใจประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของคนอีกคนหนึ่ง

¹Walter Couto, "Role-Playing VS Role Taking : An Appeal for Clarification," American Sociological Review Vol 16, No.2, 1951, **พ. 180-182.**

²Gardner Murphy. Personality (New York : Harper and Row), **พ. 496.**

Fenichel¹ กล่าวว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น"

นั้นประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชั้นตอนคือ

1. ความพยายามในการเข้าใจผู้อื่น
2. การเข้าใจตนเองหลังจากที่เข้าใจคนอื่นแล้ว

Katz^{2,3} เป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งซึ่งศึกษาทฤษฎี "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" อย่างกว้างขวาง Katz ได้แยกแยะอธิบายลักษณะต่าง ๆ ของ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น" ออกเป็น 4 ชั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 เรียกว่า Identification เป็นบุคคลลักษณะขั้นพื้นฐานซึ่งเกิดจากการที่บุคคลคนหนึ่ง พยายามที่จะเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนประสบการณ์ของอีกคนหนึ่ง ความสามารถในการเข้าใจนี้ เกิดจากการตอบสนองต่อคนอื่น ซึ่งไม่ใช่เป็นการเลียนแบบแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ และในขณะที่พยายามเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นนั้น คนเราจะเลิกคิดถึงตัวเอง อย่างไรก็ตามในขั้นนี้ความรู้สึกความเข้าใจต่าง ๆ ยังคงสับสนอยู่

ขั้นที่ 2 เรียกว่า Incorporation คือการเอาประสบการณ์ของผู้อื่นมาใส่ในความนึกคิดของตนเอง และจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของผู้อื่นราวกับว่าเป็นตัวของเราเอง

¹Otto Fenichel, The Psychoanalytic Theory of Neurosis (New York : Norton, 1945), p. 511

²Robert L. Katz, Empathy : Its Nature And Uses (London : the Free Press of Glencoe, 1963), p. 41-47

³อรารรรณ ยี่สันต์ไอรากู. "การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนไทยในแง่ทฤษฎีสื่อสาร" นิตยสาร QC (พฤษภาคม 2520) : 194

ขั้นที่ 3 เรียกว่า Reverberation ในขั้นนี้ก็จะเกิดความเข้าใจอย่างกว้างขวาง และลึกซึ้งในตัวผู้อื่นมากยิ่งขึ้นไปอีก Katz เห็นว่าในขั้นนี้อาจแบ่งความรู้สึกนึกคิดออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนหนึ่งของความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวกับตัวเรายังคงอยู่ แต่อีกส่วนหนึ่งจะมีความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ในขั้นนี้ตัวเราจะเข้าใจในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตนเองและบุคคลอื่น

ขั้นสุดท้ายเรียกว่า Detachment ในขั้นนี้ เราจะไม่เอาตัวเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลและวิจารณ์ญาติที่จะประเมินผู้อื่นและประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย

Theodor Lipps¹ อธิบายความหมายของ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ว่าเป็นการเลียนแบบที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคล โดยบุคคลผู้นั้นสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น และมีพฤติกรรมตอบสนองไปในทางที่เป็นการเลียนแบบบุคคลอื่นนั้น กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้เริ่มไปโดยอัตโนมัติ และรวดเร็ว เพียงเวลาไม่นาน บุคคลนั้นก็อาจมีความรู้สึกเข้าใจคนอื่นได้

จากคำอธิบายของ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ตามแนวความคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ยกมาอ้างนี้ อาจสรุปได้ว่า นักวิชาการทุกท่านต่างให้ความหมายเป็นที่สอดคล้องกันคือ ความสามารถในการเข้าใจคนอื่น แต่การเน้นถึงรากฐานที่มาของความเข้าใจในด้านนี้ นักวิชาการสองกลุ่มมีความเห็นที่แตกต่างกันคือ กลุ่มที่เป็นนักสังคมนิยมมอง "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ว่าเป็นความพยายามในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลอื่นในสังคม ส่วนนักจิตวิเคราะห์มอง "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ว่าเป็นปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการพัฒนาตัวเอง เป็นการมองในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ที่จะนำไป

¹Theodor Lipps in Empathy : Its Nature and Uses by Robert L Katz , Op.cit , p.85.

อธิบายทฤษฎีการรับรู้ของผู้อื่น

Berlo¹ ได้นำแนวความคิดของนักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาและนักศึกษาคำแล้ว มาสร้างเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ได้ 2 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีจากการสรุปผล (Inference theory of empathy)

ทฤษฎีนี้มีสมมุติฐานว่า มนุษย์มีการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตน (self concept) ด้วยตัวเอง โดยการสังเกตและตีความหมายพฤติกรรมของตนเอง เมื่อเข้าใจตนเองแล้ว ก็จะนำผลสรุปหรือความเข้าใจนี้ ไปใช้ในการเข้าใจสภาพจิตใจของผู้อื่น ฉะนั้นเมื่อพิจารณาความหลักทฤษฎีสรุปผลมนุษย์จึงมีความรู้ชั้นปฐม (first-hand knowledge) ในเรื่องที่เกี่ยวกับตน และชั้นทุติย (second-hand knowledge) เกี่ยวกับคนอื่น และมนุษย์จะเข้าใจเฉพาะความรู้สึกที่ตนเองเคยมีประสบการณ์แล้วเท่านั้น

2. ทฤษฎีการแสดงบทบาท (Role taking theory of empathy)

ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากแนวความคิดของ George Herbert Mead ที่เรียกแนวความคิดนี้ว่า "the generalized other" ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความรู้เกี่ยวกับตน (self) จะมีขึ้นไม่ได้หากปราศจากการสื่อสาร มนุษย์มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมและดึงเอาส่วนประกอบของแต่ละคนที่ตนเรียนรู้มาเป็นรากฐานสำคัญในการเข้าใจถึงจิตใจของบุคคลอื่น รวบรวมทำให้มนุษย์สามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นได้ว่าในสถานการณ์อย่างไร ควรจะมีพฤติกรรมอย่างไร

¹David K Berlo, The Process of Communication (New York : Holt , Rinehart and Winston, 1966)p.114. อ้างใน "การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนไทยในแง่ทฤษฎีสื่อสาร" โดย อรรถพร บิณฑวินไอวาท . นิตยสาร 6 (ตุลาคม 2520) : 104

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยในเรื่องความ เป็น เมือง ที่มีผลต่อการพัฒนานั้น นักวิจัยที่ได้ชื่อว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งคือ Daniel Lerner¹ Lerner ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมือง การอ่านออกเขียนได้ของประชาชน การเปิดรับสื่อมวลชนและการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพบว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

นอกจากตัวแปรทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมแล้ว Lerner ยังศึกษาตัวแปรทางจิตวิทยาที่เรียกว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" Lerner พยายามศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" กับกระบวนการทันสมัยของบุคคล (modernization) ในประเทศตะวันออกกลางและพบว่า "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" เป็นหัวใจของกระบวนการทันสมัยของบุคคล คนที่มีความสามารถในการเข้าใจบทบาทผู้อื่น จะเป็นคนที่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ดี "ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" นั้นเป็นผลเนื่องมาจากการเปิดรับข่าวสารที่กว้างขวาง ซึ่งทำให้ผู้รับข่าวสารได้เรียนรู้สังคมที่กว้างขวางขึ้นไปทุกแง่มุม นอกจากนี้ Lerner ยังพบอีกว่า บุคคลสามารถเข้าใจบทบาทของนายก ๆ หรือประธานาธิบดี ได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ในระดับต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะข่าวเกี่ยวกับนายก ๆ หรือประธานาธิบดีมักปรากฏในสื่อมวลชนได้มากกว่าเจ้าหน้าที่ในระดับต่ำกว่า

หลังจากที่ Lerner ได้ทำการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ได้มีนักวิจัยอื่น ๆ จำนวนมากทำการวิจัยตามแบบอย่างของ Lerner เช่น Rao² ทำการศึกษาหมู่บ้าน 2 หมู่บ้านในอินเดีย และพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของบุคคลทำให้บุคคลมีความทันสมัยขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้บุคคลมีความ

¹Daniel Lerner. The Passing of Traditional Society.

Op.cit., pp. 59-60.

²YV Lakshmana Rao. Communication and Development : A study of Two Indian Village Op.cit., p.70

สามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น Rao แบ่งลักษณะของความสามารถในการเข้าใจ
บทบาทของผู้อื่น ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความสามารถในการสวมบทบาทของคนอื่น และความสามารถในการวางแผน
สำหรับอนาคต

2. ทักษะของบุคคลซึ่งสะท้อนถึงความคิด และการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการ
เป็นคณของโลกอย่างกว้างขวาง สามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต

สำหรับความสามารถในการสวมบทบาทของคนอื่นนั้น Rao กล่าวว่า หากบุคคล
เชื่อว่าตนสามารถสวมบทบาทของผู้นำหมู่บ้านในวันข้างหน้าได้ ก็แสดงว่าบุคคลผู้นั้นพร้อมที่จะ
สวมบทบาทของผู้นำหมู่บ้านได้แล้ว เพราะความเชื่อมั่นในปัจจุบัน เป็นสภาวะที่แสดงให้
ถึงความเชื่อมั่นในอนาคต Rao แบ่งการวัดเพื่อทดสอบ "ความสามารถในการเข้าใจบทบาท
ของผู้อื่น" ออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับหมู่บ้าน ระดับจังหวัดและระดับชาติ

งานวิจัยที่น่าสนใจอีกอันหนึ่งก็คือ งานวิจัยของ Inkeles¹ ซึ่งทำการวิจัย
ในอาร์เจนตินา อิสราเอล ปากีสถาน และอินเดีย Inkeles พบว่า การเปิดรับ
สื่อและความทันสมัยของบุคคลมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ในการวัดความทันสมัยของบุคคล
Inkeles ใช้ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นเป็นดัชนี ซึ่งถึงความทันสมัย
ของบุคคลโดยใช้คำว่า "การขยายขอบเขตของความคิดเห็น" แทนคำว่า "ความสามารถใน
การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น" ซึ่งคำว่า "การขยายขอบเขตของความคิดเห็น" หมายถึงความ
สามารถในการพัฒนาความคิดเห็นของบุคคลต่อเรื่องต่าง ๆ บุคคลที่มีคุณลักษณะของความทันสมัย
คือบุคคลที่สามารถมีความคิดเห็นและความเข้าใจต่อบุคคลอื่น และสถานการณ์ต่าง ๆ ในวงกว้าง
เข้าใจว่าบุคคลแต่ละคนอาจมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกันได้หลายอย่าง ไม่จำเป็น

¹ Alex Inkeles , Becoming Modern (Massachusetts , Harvard
University Press , 1976) p.145

ต้องเหมือนกันและความสามารถคาดการณ์บทบาทของผู้อื่นตั้งที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน
คน และต่างสภาพแวดล้อมกับคนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น Inkeles¹ เห็นว่าคนทันสมัยควรมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ.-

1. เป็นผู้พร้อมที่จะยอมรับประสบการณ์ และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
2. เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นกว้างขวาง เข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจความคิดของบุคคลอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ลักษณะในข้อนี้คือ คุณสมบัติที่เรียกว่า "การขยายขอบเขตของความคิดเห็น" ดังที่ได้อธิบายไว้แล้ว
3. เป็นผู้ที่หันเหเหตุการณ์ในปัจจุบัน และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้
4. เป็นผู้ที่วางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้าเสมอ
5. เป็นผู้ที่มีความเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปไม่ได้เสมอ เช่น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ
6. เป็นผู้ที่มีเหตุผล และเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นย่อมมาจากสาเหตุที่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล ไม่ใช่เป็นเพราะโชคชะตาหรือพรหมลิขิต
7. เป็นผู้ที่ให้เกียรติและเชื่อถือในความสามารถของผู้อื่น
8. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

Inkeles² ยังพบว่า ความเป็นเมืองมีผลต่อความทันสมัยของบุคคลเพราะสังคมเมืองสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่บุคคล คนในเมืองมีโอกาสพบเห็นการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันหลายแบบ มีความคิดและทัศนคติที่กว้างขวางมีการเลื่อนระดับชั้นทาง

¹Alex Inkeles, "The Modernization of Man," in *Modernization : The Dynamics. of Growth* ed. by Hyron Heiner, (New York, Basic Books, Inc., 1966), p. 141.

²Ibid., p. 147.

สังคมสูงขึ้นไป โอกาสพบเห็นวิทยาคารที่ทันสมัย และสมัยทันสมัย ยิ่งห่างๆ เหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงความคิด และทัศนคติของชนในเบื้องต้นให้ทันสมัยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น นอกจากนี้ Inkeles¹ ยังพบอีกว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่นำไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น

Ithiel Pool² และ Oscar Lewis³ เห็นตรงกันว่าการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัย ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่า มีทัศนคติที่ทันสมัยและมีความก้าวหน้ามากกว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนน้อยกว่า

Everett H. Rogers⁴ เป็นอีกคนหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในการทำให้คนมีความทันสมัย Rogers เห็นความสำคัญของสื่อสารมวลชนในฐานะตัวแปรกลางในกระบวนการที่ทำให้คนมีความทันสมัย และบทบาทข้างล่างแสดงถึงแบบจำลองของกระบวนการที่ทำให้เกิดความทันสมัยของ Rogers

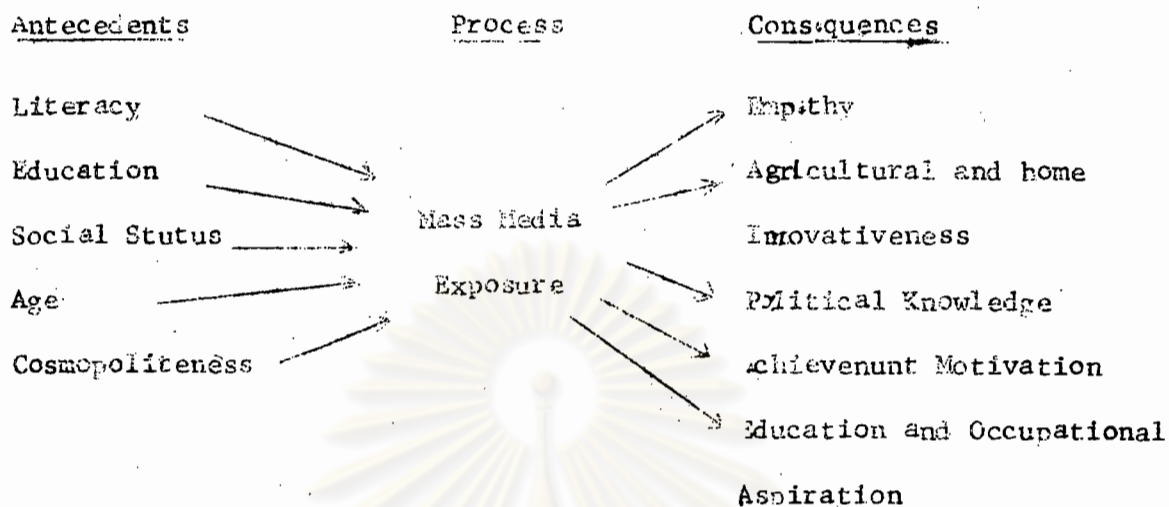

¹ Ibid., p. 148

² Ithiel de Sola Pool, "Communication and Development," in Modernization: The dynamics of growth ed. Myron Weiner (New York, Basic Books, Inc., 1966), pp. 99-109.

³ Oscar Lewis, Life in a Mexican Village: Tepoztlan Restudied. (Urbana, Ill, University of Illinois Press, 1951) in Communication and Development by Ithiel de Sola Pool, Ibid, p.99.

⁴ Everett H. Rogers and Lynne Svenning. in Modernization Among Peasant; The Impact of Communication. Op.cit., p.102

แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่าการอ่านออกเขียนได้ สถานภาพทางสังคม อายุ และการติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นตัวแปรต้นที่ทำให้บุคคลเปิดรับสื่อและผลจากการเปิดรับสื่อนี้เองทำให้บุคคลมีลักษณะเป็นคนสมัยใหม่ กล่าวคือ มีความสามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีความรวดเร็วในการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรและนวัตกรรมในครัวเรือน มีความรู้ทางการเมือง มีความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต มีความทะเยอทะยานในด้านการศึกษาและอาชีพ

Rogers และ Svenning¹ วิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อและความทันสมัยของชาวบ้าน 5 หมู่บ้าน ในไคลิ่ง, เปรูและพบว่า การเปิดรับข่าวสารและความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีสหสัมพันธ์กัน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹Ibid , p.108

Mishra¹ วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมืองกับความทันสมัย โดยมีการสื่อสารเป็นหัวแปรกลางและพบว่า ระดับความเป็นเมืองมีความสัมพันธ์กับความทันสมัย โดยมีสื่อมวลชนเป็นแรงเสริมให้ความสัมพันธ์ของ 2 ด้านแปรนี้มีมากขึ้น การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีประสบการณ์มากขึ้น มีการพัฒนาทางความคิดมากขึ้น มีวิธีการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสามารถต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลคน ๆ นั้น เป็นคนที่ทันสมัย นอกจากนี้ Mishra² ยังพบว่า ความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสาร

ในทำนองเดียวกัน Shing Yih³ ซึ่งวิจัยในไต้หวันพบว่า ปริมาณของการเปิดรับสื่อและเนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับระดับความทันสมัยของบุคคล สำหรับในประเทศไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁴ ได้วิจัยเกี่ยวกับความทันสมัยอันเป็นปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพบว่าสื่อมวลชน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการทำให้คนทันสมัย

¹ Vishma M Mishra, "Mass Media Variables Related to Urbanization and Modernization in Developing Areas," Journalism Quarterly, Autumn 1971, p.513

² Vishma M Mishra, "Mass Media Use and Modernization in Greater Delhi Basties," Journalism Quarterly Vol., 1970, p.331

³ Shing Yih, "Analysis of Relationship between Media Exposure and the Degree of Modernization in a Suburb of Taipai, Research on Mass Communication in Taiwan and Hongkong by Chu Goodwin C. (U.A., East-West Communication Institute, 1977, p.129

⁴ อมรา พงศาพิชญ์, การพัฒนาทรัพยากรคนและสถาบันในประเทศไทย กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517, หน้า 326